

VLIV TECHNOLOGICKÉHO PRVKU NA UDRŽENÍ ROVNOVÁHY VOJENSKÝCH POTENCIÁLŮ

V nejbližších letech dojde k dalším revolučním změnám ve vojenské technice, což bude mít doajista svůj vliv na vojenské umění. Nové technologie umožní uskutečnit vysoce přesné úder a povedou ke zkrácení času, který uplyne od zjištění, výběru cíle až po jeho zničení. Vzroste mohutnost, intenzita, rychlost a dosah úderů, což povede ke změně způsobu boje a zvětší prostor, v němž bude probíhat.

Jak se na tento problém dívá plukovník dr. Ing. Marián Moraczewski ve svém článku uveřejněném v *Myšli Wojskové* č. 9–10/1990?

Technologicky se více dotkne konvenční než jaderné výzbroje. Konvenční zbrojení bude postupně nahrazovat nikoli pouze takticko-operační jaderné systémy, ale také strategické. Mohutnost jaderných hlavic se bude snižovat především proto, že se bude zvyšovat přesnost naváděcího systému.

Technický pokrok povede k tomu, že státy jednotlivých vojenských uskupení budou snižovat síly a prostředky, současně však zvyšovat svoji obranyschopnost růstem kvality konvenčních zbraní. Proto bude mít kvantitativní prvek čím dál menší význam v poměru sil. Lze předpokládat, že v následujícím desetiletí rozvoj mikroelektroniky, automatizace a robotizace bojové techniky i výzbroje včetně stále většího využití systému velení donutí jednotlivé státy změnit strategii i vojenskou doktrínu. Také může dojít ke kvalitativní polarizaci ozbrojených sil, a proto pouze státy ekonomicky silné budou schopny připravovat nejmodernější technologii nebo nakupovat další generace zbraňových systémů a zbraní. Lze se domnívat, že cizí zpravodajské služby se budou snažit získat informace především o technologickém procesu ve zbrojním průmyslu.

Vznik nových generací zbraňových systémů vyvolá současně také požadavek na reorganizaci ozbrojených sil, změnu soudobých norem, zásad a metod ozbrojeného boje. Palebné úder budou moci být uskutečňovány z míst stále dislokace, zvýší se manévrovost vojsk. V důsledku toho vzroste hrozba vzniku války s překvapením, dokonce i kdyby nebyly použity jaderné zbraně.

Velké nebezpečí je vyvoláno konstrukcí radary „neviditelných“ raket (technologie „Stealth“), které jsou vybaveny dokonalými naváděcími systémy a hlavicemi mohutné kilotonáže. Lze jimi vést úder do hloubky teritoria protivníka. Čím dál více nebezpečnějšími se stávají vysoce přesné jaderné zbraně.

Potěšující pro stranu, která nehodlá vést útočnou činnost, je to, že využití moderních technologií povede také ke zvýšení obranného potenciálu.

Lze předpokládat, že supervelmoci nezávisle na dohodách uzavřených ve Vídni, se budou snažit přijímat taková opatření, která jim umožní co nejméně snížit jejich bojové potenciály. V dohodnutých sníženích půjde výhradně o konvenční zbraně, při nichž se obranyschopnost Sovětského svazu sníží více než u Spojených států amerických. Případné omezení strategických jaderných zbraní nezávisle na tom, zda bude více či méně symetrické, nebude mít vliv na rovnováhu sil, pokud se nepřistoupí na jejich velmi nízkou úroveň, tj. pouze několik hlavic pro každou stranu.

Není pochyb o tom, že závody ve zbrojení se přenesou do technologické oblasti, třebaže lze předpokládat také určité změny tradiční zásady, že technologický pokrok ve vojenské oblasti přejde později do civilní oblasti, a tak se stane stimulačním faktorem pokroku. To bude důsledkem snížení nákladů na vojenské účely a omezování finančně nákladných zbrojních programů.

Pokud budeme hodnotit současný technologický stav mezi Východem a Západem, lze připustit, že většina pokročilých výzbrojních konstrukcí je srovnatelná, ale celkovou převahu má západní strana, která disponuje procentuálně větším množstvím vojenské techniky, jež patří k nejmodernější generaci.

Např. letouny, jimiž disponují státy NATO, jsou více vyzbrojeny i vybaveny přístroji pro řízení a pilotáž. Převaha v této oblasti byla více méně až do roku 1985 velmi značná, ale zavedení sovětského letounu MiG-29 do výzbroje ji poněkud zmenšilo.

Parametry nových typů západních tanků (Leopard II, Abrams M1, Challenger, AMX-30) jsou v podstatě srovnatelné s těmi, jaké má sovětský tank T-80. Přesto však jsou západní tanky technologicky více modernější. Dalšími oblastmi, v nichž probíhá technologická soutěž, jsou elektronika a kosmonautika. Výzkumy mají proto tím větší význam, čím větší množství zde dosažených úspěchů je možné využít i u jiných zbrojních systémů. Např. zřízení kosmického protiraketového systému (SDI) znamená také zavést zcela nové technologie i mezi zcela nevesmírné bojové prostředky. Celek programů SDI, který byl zvláště silně exponovaný ve Spojených státech amerických v prvním období prezidentského údobí Reagana, neměl pouze vojenský význam, ale posloužil zároveň i tomu, že věda a technika se dostala k úplně novým obzorům a že tím také došlo k zostření ekonomické války mezi supervelmocemi. Motivací mohla být snaha vytvořit technologické dominantní postavení Spojených států amerických, poněvadž v elektronice se jim stalo konkurentem Japonsko.

Technologické úspěchy kosmických výzkumů byly především uplatněny v přesné činnosti naváděcích systémů strategických jaderných zbraní. To umožnilo snižovat mohutnost jaderných hlavic. Ty svým elektronickým vybavením jsou schopny zasáhnout přesně cíl a nemusí mít proto ani příliš velkou zásobu energie.

Rakety, které jsou vyčleněny k ničení určitých cílů, jsou již tak přesné, že se dokonce stává skutečností, aby „zminiaturizované“ jaderné hlavičky byly nahrazeny konvenčními hlavicemi s mohutnějšími náložemi. Pravděpodobně na začátku devadesátých let bude převážná většina mezikontinentálních raket vybavena konvenčními hlavicemi. To je ještě jedním prvkem svědčícím o reálnosti uskutečnit velkou redukci strategických jaderných sil.

Co je nutné brát v úvahu při jednáních o odzbrojení: počet hlavic nebo jejich nosičů? Obojí. Zvýšení přesnosti zásahu raket umožňuje také snížení systémů nosičů, poněvadž ke zničení jednoho cíle je zapotřebí menšího počtu střel. Není proto pochyb o tom, že v 90. letech bude mít kvalitativní (technologický) prvek rozhodující význam při hodnocení vojenského potenciálu státu nebo koalice.

Při analýze toho, jaké technologie budou mít v devadesátých letech přednost, lze říci:

Za prvé – technologie „Stealth“, která znesnadňuje zjistit radiolokátory letouny a rakety. Její široké použití mění možnosti působení systémů protiletadlové a protiraketové obrany. Proto bude nezbytné učinit taková opatření, která by umožnila zjišťování „neviditelných“ letounů a raket, což si vyžádá velmi vysoké finanční náklady a usku-tečnění dlouhodobých vědeckých výzkumů. Je také nutné zdůraznit, že technologie „Stealth“ je určena pro zbraňové systémy, které jsou využívány při útočné činnosti,

byť západní strana vysvětluje jejich zavedení nezbytností obranného odstrašování.

Této technologie je rovněž používáno při výrobě průzkumných (špionážních) letounů, což zvyšuje možnost, jak jimi plnit úkol.

Teoretické propočty svědčí o tom, že letoun vyrobený na základě této technologie má za války asi čtyřnásobně větší možnost přežití, než letouny vyrobené tradičním způsobem. To znamená, že letouny s touto technologií vyvolávají velký nárůst asymetrie raketového potenciálu a letectva.

Za druhé – konvenční vysoce přesné zbraně s dlouhým dosahem umožňují zadržet úder protivníka působením do jeho hlubokého týlu a na zálohy.

Tyto zbraně jsou v současnosti novým trumfem útočné činnosti, poněvadž jsou schopny vyřadit obranu protistojící strany a vytvořit vlastním vojskům příznivé podmínky pro zahájení útočné činnosti. A tomu, abychom si ozřejmili pokrok, kterého bylo v této oblasti dosaženo, stačí říci, že vysoce přesné zbraně jsou nyní s to dosáhnout cíle s přesností 1 až 3 metrů. Jsou také schopny vybrat ve skupinovém cíli cíle jednotlivé pro své jednotlivé střely. Použití VPZ umožňuje ničit jak bodové, tak i plošné cíle pomocí jedné nebo více raket bez toho, aniž by bylo nutné použít jaderný úder anebo větší počet konvenčních raket. Mohou být také použity k ničení důležitých cílů, které jsou rozmístěny v hloubce obrany, byť by měly i silnou PVO. Zásluhou těchto zbraní mohou být zasáhnuty nejadernými údery mosty, sklady, odpalovací zařízení nebo uskupení vojsk. Pokrok v oblasti vysoce přesných zbraní umožnil zavést výzbroje „inteligentní“ střely, které jsou schopny pomocí zadaných údajů rozlišit nikoli pouze cíle „vlastní – cizí“, ale také selektivně vybrat cíl a vyloučit chyby. Tyto zbraně jsou však finančně velmi nákladné. Možná, že při hromadné výrobě podsystemů dojde časem ke snížení cen, ale zahájení výroby těmi státy, které se nacházejí ve složité ekonomické situaci, bude obtížné. Současné však není pochyb o tom, že v 90. letech budou tyto zbraně i nadále přednostně vyvíjeny.

Skruté nebo náhlé zavedení do výzbroje další generace „inteligentní“ zbraně povede k narušení rovnováhy vojenských potenciálů a nastolí možnost uskutečnit útok s překvapením.

Za třetí – protiletadlová a protiraketová obrana, která bude vyžadovat značné náklady k řešení problémů vzniklých zavedením technologie „Stealth“. (Např. v Polské armádě vstoupí do popředí problém protiletadlové obrany.)

V podstatě se otázky protiletadlové a protiraketové obrany dělí na dvě základní skupiny preventivních opatření, a to aktivní a pasivní. K pasivním počítáme mimo jiné i rozptýlení těch objektů (cílů), které by mohly být zvláště vystaveny útoku (úderu) protivníka, a evakuaci obyvatelstva.

Prostředky aktivních opatření jsou letouny, rakety, protiletadlová děla „spřažená“ se systémy průzkumu a velení.

Zdá se, že v devadesátých letech mají možnost uskutečnit komplexní protiletadlovou obranu (aktivní i pasivní), zvláště pak protiraketovou, pouze největší velmoci, ať již z ekonomického hlediska, tak i velikosti státního území. Ostatní státy tuto možnost mít nebudou.

Avšak celkové bezpečnosti může být dosaženo nikoli vybudováním nejdokonalejších obranných systémů, ale úplným vyloučením těch systémů bojových prostředků, které mohou být použity k uskutečnění leteckého nebo raketového úderu.

Za čtvrté – vojenská kosmická technika. Spolu s pokrokem dosahovaným v odzbrojení a dalším snižování počtů se bude zvyšovat úloha národních prostředků kontroly a ověřování, mezi nimiž bude výrazněji zaujímat dominující postavení kosmická

a družicová technika. Lze se tedy domnívat, že u kosmických výzkumů a při vytváření vesmírných protiraketových systémů dosáhnou prvenství průzkumné prostředky.

Domnívám se, že Polsko (obdobně i naše federace) nemá, ba ani v nejbližší budoucnosti nebude mít družicové průzkumné prostředky; ale obě velmoci jsou zatíženy mohutným úvazkem vlastnictví velmi složitých družicových systémů.

Pokud v devadesátých letech dojde ke snížení počtů ozbrojených sil a konvenčního zbrojení i jaderných sil a prostředků, včetně ukončení výroby chemických zbraní, bude základní hrozbou technologický pokrok a možnosti jeho využití ozbrojenými silami.

Bylo by vhodné si zodpovědět otázku – jakou měrou bude ovlivňovat technologický pokrok vztah mezi velkými velmocemi a menšími státy? Výše již bylo uvedeno, že nové technologie vyvolají kvalitativní polarizaci bojových možností ozbrojených sil bohatých států, které budou schopny si tyto nejmodernější technologie dovolit pořídit.

V současnosti mohou největší státy poměrně značně ovlivňovat úroveň výzbroje ozbrojených sil menších států, které nejsou v této oblasti zabezpečení soběstačné. Proto je možné, že nyní i v budoucnosti mnoho velkých, ale ekonomicky slabších států se rozhodne vyčlenit značné materiální prostředky pro získání nových výzbrojních systémů (ať již formou nákupů, nebo vlastní výrobou). Některé z těchto států v důsledku rozvoje jaderné energetiky získají také technické možnosti pro výrobu atomových zbraní jednoduché konstrukce, což může v lokálním poměru přivodit změnu poměru sil.

Lze připustit, že přelom 20. a 21. století bude také zlomem ve vojenských poměrech sil mezi současnými supervelmocemi a státy, které i přes svoji velikost jsou slabé, jako např. Indie, Brazílie, Indonésie (mimo Číny).

Největším problémem našeho kontinentu je, zda se západní Evropa sjednotí (ať již z vojenského hlediska) natolik, aby vytvořila úplně novou supervelmoc, která by zaujala jedno z předních míst ve světové škále vojenských potenciálů, jež vycházejí ani ne tak z vojenské síly, ale spíše z ekonomické, technologické a vědecké převahy.

Vojenské potenciály menších států (včetně atomových zbraní, které jsou některými z nich vyráběny) budou více než nyní omezovat vojenskou volnost pohybu supervelmocí, zvláště těch, které by chtěly uskutečnit intervenci pro sebe výhodným směrem. Technologický pokrok v oblasti zbrojení je tedy prvkem „demokratizace“ poměrů ve vojenské rovině mezi největšími, středními a malými státy.

- JM -

